

Majster rezbár a ľudový umelec - pán Jozef Janák

Dobrý deň, prezrad'te mi, ako ste sa dostali k tomuto krásnemu remeslu?

Už od útleho detstva som maľoval olejovými farbami. S rezbárstvom som začal, keď sa mi mala narodiť prvá vnučka. Spravil som jej vyrezávanú kolísku. Do dnešného dňa ju má dcéra doma. Potom to už išlo postupne. Zadovážil som si lipu a topol' na vyrezávanie. Začal som s vyrezávaním reliéfov a neskôr hračiek pre vnúčence. Zapísal som sa do prievidskeho umeleckého centra. Zúčastnil som sa tam niekoľkých výstav, potom nasledovali výstavy v okolitých mestách a dedinách. Teraz ma často volávajú na predajné trhy, aby som rezbárske remeslo predviedol. Doma v Bošanoch som zatiaľ vystavoval dvakrát. Raz samostatne a nedávno na výstave miestnych amatérskych umelcov. Prekvapilo ma, čo všetko tu ľudia dokážu.

Ale ako ste sa dostali od maľovania k rezbárstvu? Nie je to čosi celkom iné?

Je to iné, ale patrí to k sebe. Ako maľovanie, tak aj rezbárstvo vyžadujú od človeka predstavivosť. Nevieť už, ktorý umelec to povedal, ale je to pravda: Keď maľuješ, stačí si to len predstaviť a hodiť to na plátno. A tým sa riadim aj ja. Predstavím si to, pozriem na ten kus lipového dreva a nakreslím si to. Ak je to niečo zložitejšie, najskôr si to nakreslím na papier a potom prekopírujem. Ale to sa týka len hrubých obrysů, ktoré vykreslím dlátom. Ostatné detaily už vytváram bez nákresu. Lebo čiara ceruzky zmizne hneď, ako zarezete. Tak si vytvorím hrubý obrys figur a keď to mám, tvarujem okolie. Ako posledné dopracovávam detaily figur.

Koľko rokov sa tomu už venujete?

Asi 20 rokov. Dcérka mala 18 rokov, keď sa mi narodilo prvé vnúča. Teraz má 40 a ja 80 (úsmev).

Čo najradšej vyrezávate, máte nejaké obľúbené motívy? A aké drevo používate?

Robím, čo mi napadne. Ale najmä náboženské témy, staroslovanské motívy a slovenskú prírodu. Vyrezávam zo všelijakého dreva. Z lipového, topoľového, dubového, aj tvrdého orechového.

Kde beriete inšpiráciu pre svoju prácu?

Najskôr vo svojej dielni. Inšpirujú ma aj náboženské motívy, naša príroda a folklór, ako som už spomínal. Koľkokrát mi niečo napadne v noci a ja musím vstať z postele a nakresliť si to. Inak by som nezaspal. To už je taká mánia, ktorá človeka chytí. Kopne ma múza a ja to musím urobiť.

Prezrad'te mi, na ktoré dielo ste najviac hrdý a čo sa vám naopak robilo najt'ažšie?

Najviac hrdý som práve na tú detskú kolísku, lebo to je pre mňa pamiatka až do smrti. Obaja vnúčikovia sú v nej odchovaní. A čo sa mi robilo najt'ažšie? Nevieť, ale všetko závisí od mojej nálady. Akú mám náladu, tak sa mi aj darí. Spomínam si na drevené sochy Fajaristu, Pišťalkára a Morskej panny, ktoré som vytvoril na sochárskom sympóziu v Prievidzi, v rámci Hornonitrianskych folklórnych slávností. Viacerí rezbári pracovali na sochách slovenských ľudových motívov. Chodil som tam po tri roky. Na jednu sochu som mal štyri dni. Prvý deň sme vyberali drevo a ostatné vyrezávali od rána do večera, až kým sa nezotmelo. To bolo veľmi náročné.

Nedávno ste získali významné ocenenie, v ktorom sa okrem iného spomínajú aj práve tieto sochy, ktoré dodnes stoja v prievidskom lesnom parku...

Áno, pri príležitosti životného jubilea som dostal pamätný list za dlhoročnú kultúrno-osvetovú činnosť. Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi mi ho udelilo za rozvoj tradičnej ľudovej kultúry a umenia.

Ďakujem vám za príjemný rozhovor a lúčim sa s priáním, aby vám práca išla vždy od ruky.

Ďakujem aj ja vám a keď prídete nabudúce, naučím vás vyrezávať.

redakcia

Dnes na tému...

ROZVOD MANŽELSTVA

Hovorí sa, že rozvod je po úmrtí blízkej osoby najväčším stresom v živote človeka. A aj napriek tomu je jedným z najčastejších civilných konaní prebiehajúcich na slovenských súdoch a preto nie je žiadnou raritou. Rozvod manželstva predstavuje veľký životný krok, ktorý ovplyvní životy nielen rozvádzajúcich sa manželov, ale najmä ich detí, preto je potrebné si tento krok dobre premyslieť a zvážiť, či si manželstvo nezaslúži ešte jednu šancu. Hĺbkou rozvratu vzťahu manželov a jeho dôsledky, priority pri rodinách s maloletými deťmi, skúma aj súd a za každých okolností sa snaží urobiť kroky k jeho zachovaniu, ak je to aspoň trochu možné a z danej veci to vyplynie. V niektorých prípadoch je však rozvod nevyhnutnou alternatívou a predstavuje poslednú možnosť riešenia problémov. Medzi najčastejšie príčiny rozvodu u nás na Slovensku patrí nevera, citového ochladnutia a dlhodobé odcudzenie medzi manželmi, či už z dôvodu pracovnej vyťaženia alebo dlhodobých nezhôd ohľadom fungovania spoločnej domácnosti, najmä u žien je dôvodom na rozvod dlhodobý psychický tlak zo strany manžela, šikanovanie, niekedy aj fyzické násilie. Aby sa človek s rozvodom dobre vyrovnal je tiež dôležité, aký postoj k nemu zaujme, ako si ho sám zadefinuje a ako ho bude hodnotiť. Ak si bude pripadať len ako obeť, ak rozvod bude chápať ako definitívny koniec akýchkoľvek vzťahov s manželským partnerom, ako totálnu deštrukciu rodiny, bude ho on, prípadne i jeho deti zvládať len ťažko. Oveľa ľahšie sa na rozvodovú a porozvodovú situáciu prispôsobujú tí ľudia, ktorí ju chápu ako jednu zo životných úloh a dokážu význam rozvodu pre seba i svoje deti prerámcovať do optimistickejšej podoby. Berú rozvod napr. ako novú možnosť lepšie a uspokojujúcejšie si usporiadať život. Kľúčovým slovom je DOHODA. Áno, aj v rozvode konaní je možnosť sa dohodnúť, najmä ak z manželstva pochádzajú maloleté deti. Ale ako to vlastne funguje? Aký zákon u nás upravuje rozvod a rodičovské práva a povinnosti k maloletým deťom? Koľko trvá také konanie?

Právo všeobecne chápe manželstvo ako osobné a majetkové spoločenstvo muža a ženy. Rodinné právo upravuje manželstvo ako právny vzťah, ktorý vzniká určitým zákonom predpísaným spôsobom, vyvoláva právne následky a ustanovuje aj spôsoby zániku manželstva. Ide konkrétne o zákon č. 36/2005 Zb. o rodine, v zmysle ktorého „súd môže manželstvo na návrh niektorého z manželov rozviesť, ak sú vzťahy medzi manželmi tak vážne narušené a trvalo rozvrátené, že manželstvo nemôže plniť svoj účel a od manželov nemožno očakávať obnovenie manželského spoložitia.“ Z uvedeného vyplýva, že právoplatne rozviesť manželstvo môže výhradne len súd, po splnení vyššie uvedených, zákonných podmienok. Súd v konaní skúma príčiny, ktoré viedli k vážnemu rozvratu manželstva a to najmä vylúčením účastníkov konania (manželov) a vždy prihliadne na záujem maloletých detí. Súd sa pritom zameriava na otázku spoločného hospodárenia manželov, intímneho spoložitia, zdieľanie spoločnej domácnosti a výchovy detí a s tým súvisiace plnenie rodičovských povinností (ak manželia majú maloleté deti). Dĺžka rozvodového konania sa odvíja od viacerých faktorov, ktorými sú najmä aktuálna vyťaženosť súdov, postoj manželov k rozvodu, existencia maloletých detí, zložitosti prípadu a schopnosť manželov dohodnúť sa. Vo všeobecnosti platí, že rozvod manželstva, z ktorého nepochádzajú maloleté deti trvá výrazne kratšie, ako rozvodové konanie, kde manželia majú maloleté deti, pretože súd je povinný v rozsudku o rozvode manželstva súčasne rozhodnúť aj o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k týmto maloletým deťom, čomu predchádza rozsiahle dokazovanie. A tu prichádzame k vyššie spomínanej dohode, ktorá má veľký vplyv na dĺžku súdneho konania. V prípade, že sa manželia vedia dohodnúť nie len o rozvode manželstva, ale aj o tom, komu bude maloleté dieťa zverené, o správe jeho majetku, výživnom, ako aj o úprave styku s maloletým dieťaťom, súd schváli takúto rodičovskú dohodu (ak je dohoda v záujme dieťaťa a nie je v rozpore s dobrými mravmi) vo forme rozsudku. V opačnom prípade, najmä ak jeden z manželov nesúhlasí s rozvodom, alebo sa manželia nevedia dohodnúť o úprave výkonu rodičovských povinností k maloletému dieťaťu, takéto konanie môže trvať aj viac ako rok, čo je psychicky veľmi náročné nie len pre manželov, ale hlavne pre maloleté deti. V praxi sa stretávame s prípadmi, kedy súd rozvedie manželov už na prvom pojednávaní, pretože sa vedia dohodnúť a chcú to mať všetko rýchlo za sebou, bez zbytočných hádok, urážok a prehnanych emócií, ktoré bývajú bežnou súčasťou takéhoto konania.

Konanie o rozvod patrí medzi sporové konanie, ktoré je možné začať len na návrh jedného z manželov. Návrh je spoplatnený súdnym poplatkom vo výške 66 € a podáva sa na príslušnom súde, ktorým je okresný súd, v obvode ktorého mali manželia posledný spoločný pobyt na území Slovenskej republiky. (*Príslušnosť súdov možno zistiť na webovej stránke ministerstva spravodlivosti www.justice.gov.sk - Súdny podľa príslušnosti*). Návrh musí obsahovať zákonom predpísané, podstatné náležitosti, inak vyzve súd navrhovateľa, aby chýbajúce údaje v určenej lehote doplnil. V prípade, že tak navrhovateľ neurobí, súd môže konanie zastaviť. Z toho dôvodu, ak si jeden z manželov nie je svojím návrhom na rozvod istý, je vhodné konzultovať tento návrh s právnikom, ktorý vie vyhotoviť kompletný návrh aj so všetkými potrebnými prílohami a v lepšom prípade dokáže priviesť obe strany k vzájomnej dohode. Pri konaní o rozvod si treba v prvom rade uvedomiť, že v tomto konaní nie je nikto z účastníkov víťazom sporu, najmä ak predmetom konania sú maloleté deti, kde by sa mal brať práve na ne veľký ohľad a snažiť sa čo najviac uľahčiť priebeh konania. Súd rozhoduje rozsudkom, pričom môže rozhodnúť tak, že manželstvo rozvedie, alebo v opačnom prípade zamietne návrh navrhovateľa. Pomerne často sa však stáva, že počas konania zoberie navrhovateľ svoj návrh na rozvod manželstva späť, následkom čoho je zastavenie konania. Rozsudok súd doručí účastníkom konania.

Ako už bolo vyššie uvedené, v prípade, že je rozvod posledným riešením, snažme sa aby bol dôstojný. Pretože len to je spôsob, ako zrealizovať rozvod ľudskejšie a kultivovanejšie. Je to spôsob, ako predísť rozvodovým "stratám" formou už spomínanej dohody. Spoločnou dohodou oboch partnerov. Partnerov, ktorí síce odmietajú spolu ďalej žiť, ale zároveň sú si vedomí toho, že vzájomným ubližovaním si situáciu mnohonásobne sťažujú. V týchto prípadoch je preto na mieste vyhľadať pomoc príslušného oddelenia Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny, právnik, prípadne mediátora, ktorí sú spôsobilí usmerniť účastníkov rozvodového konania, resp. priviesť ich k vzájomnej dohode a uľahčiť a zrýchliť tak tento obzvlášť nepríjemný proces.

Nakoľko rozvodom manželstva ešte nič nekončí, pretože najväčším problémom medzi manželmi je práve vysporiadanie spoločného majetku, konkrétne bezpodielového spoluvlastníctva manželov, tejto téme sa budeme venovať v budúcom čísle občasníku Bošanec.

Mgr. Miroslava Kopálová - advokátsky koncipient
Advokátska kancelária JUDr. Danica Birošová